

A mezőgazdaság gép- és eszközfelszerelésének üzemi összefüggése. Írta: Farkas Árpád mezőgazd. főiskolai tanár. Kiadja a Mezőgazdaságpolitikai Intézet Budapest, Szerb-u. 23. 1944.

A mezőgazdaság gépesítésének feladata ma talán a legtöbbet hangoztatott olyan kérdés, amely mezőgazdaságunk jövőbeni fejlődésének eredményeivel a leg-szorosabb összefüggést tételezi fel. Farkas Árpád a Mezőgazdaságpolitikai Intézet kiadásában megjelenő tanulmánya a mezőgazdaság gép- és eszközfelszerelés kérdését, ennek kialakulását éppen ezért időszerűen teszi vizsgálódás tárgyává, hogy ennek segítségével a gépesítési politika irányára nézve is megállapítások legyenek tehetők.

A tanulmány a gépesítés általános vonatkozásait tárgyalva arra a megállapításra jut, hogy a mezőgazdasági gépek és eszközök nem annyira nyers-hozam növelő, mint inkább termelési költségmegtakarító berendezések és így okszerűségük elsősorban ennek a megtakarításnak méretétől, értékétől és a hasz-nálatt tartalmától is függ. Ebből a megállapításból önként következnek, hogy korlátozott kiterjedésű üzemekben a gépesítés fokozása olyasminnek a megtakarítását jelentené, ami amúgy is feleslegben van, mert hiszen a kis- és törpegazdaságok sem a családtagokban rejlő olcsó kézierőt, sem az igásállatokban rendelkezésre álló vontató energiát kihasználni nem tudják.

A gép- és eszközfelszerelés okszerűségének elbírálásánál a munka meggyorsításának kérdése is előtérbe lép, amikor is az egyes, sokszor rövid időhöz kötött gazdasági munkák meggyorsításával kifejezésre juthatnak a gép- és eszközfelszerelés növelésének előnyei.

A tanulmány a továbbiakban általánosságban érintett szempontok tárgyalása után a gép- és eszközfelszerelés gazdaságosságának vizsgálódásával foglalkozik, külön tárgyalva a kamatköltség, leírás, karbantartás kiszámítása során számbaveendő tényezőket.

Ezután tér rá tulajdonképpen annak elbírálására, hogy Magyarország gép- és eszközfelszerelése mennyiben felel meg a szükségleteknek és hogy abban milyen irányú és méretű hiány mutatkozik. A vizsgálat alapjául a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal 1935-ben készült üzemi felvétele szolgál és külön veszi tárgyalás alá a mezőgazdaságban alkalmazott munka- és erőgépeket. A talajművelő gépeknél így elsősorban az ekét veszi számba és az ekék vármegyéenkénti elosztását figyelemmel kísérve arra az eredményre jut, hogy a vármegyék egy részében már legalább minden 10 kat. hold területtel bíró gazdaságra esik egy eke, más megyékben 20 kat. holdnál, míg néhány megyében csak 50 kat. holdnál áll be ez a helyzet. Ezeknek a nagy eltéréseknek okait kutatva a természeti viszonyok különbözőségeivel, majd a talajviszonyokkal is összehasonlítva mutatja be az eke elterjedését, a fogatlétszámmal is párhuzamba állítva, majd üzemi vonatkozásban is elbírálva a kérdést az ekeszükséglet megállapítására tér ki. Hasonló vizsgálatokat végez a tárcsás borona, a kultivátor és extirpátor, továbbá a boronák és hengerek elterjedésére és megfelelő nagyságának megállapítására nézve is. A továbbiakban a vetőgépek, kapálógépek, arató és terménybetakarító gépek elterjedését világítja meg. Érdekesek a cséplőgépek alkalmazására vonatkozó számítások, ahol egy cséplőgép évi használatát átlagban 45 napra teszi. Figyelembevéve pedig azt, hogy egy cséplőgép egy napon 6 kat. hold kalászos termését képes étverni, átlagosan minden 260 hold kalászossal bevetett területre kellene egy cséplőgépnek esni.

Külön figyelmet szentel az erőgépek szerepének, amikor is az erőgépek beállításának okszerűségét elsősorban abból a szempontból bírálja el, hogy az emberi és állati munkaerő milyen mértékben áll a mezőgazdaság rendelkezésére.

Lényegében a tanulmány a gépesítés elbírálásánál a birtoknagyság kate-gória és területi eloszlás szempontjából, mint alap szempontokból indul ki. A terv-szerű gépesítés célkitűzései indokoltan eltérők tehát aszerint, hogy kis vagy nagy gazdaságokról van szó. Emellett azonban a területi eloszlásban mutatkozó eltérések nagyságát és okait is kutatja és a trianoni Magyarország egyes részei vonatkozásában a gépekkel való ellátottság szempontjából mutatkozó mélyreható különb-

ségek felmérésére az adatoknak megyénként való kiértékelését is elvégzi és ennek kapcsán igyeckszik a különböző gépekre nézve a szükségletet megállapítani.

A tanulmánynak igen érdekes részét képezik a különböző táblázatok, amelyek a mezőgazdaságban használt gépek és eszközök elterjedésére nézve vármegyénként és bizonyos birtok kategóriánként mutatnak fel adatokat, figyelembevéve a többi között az átlagos évi csapadéknak, a talajok különböző összetételének, a vásárlóképességnek és a növénytermelés különböző színvonalának adatait. Ugyanakkor az egyes gépek szükségletének a területi vonatkoztatás alapján történő megállapítására nézve is számításokat végez. Ha figyelembe vesszük, hogy ezek a számítások nemcsak a nagyobb gépekre és eszközökre, hanem az úgynevezett kisebb gépekre és eszközökre is kiterjednek, tulajdonképpen mezőgazdaságunk gépesítésének olyan vonatkozásai nyerne a tanulmányban adatszűrű fel-tárását, amelynek segítségével értékes következtetések vonhatók le, nemkülönben eredményes számítások is végezhetők arra nézve, hogy mezőgazdaságunk gép-szükségletének helyes és ökonomikus megállapítása miképpen történjék.

A körültekintő, sok gonddal és alaposággal készült számítások a kérdés hosszú és beható vizsgálatát és sok időt igénybevevő komoly munkát tettek szükségessé és mezőgazdaságunk hálával tartozhat érte Farkas Árpádnak, hogy erre vállalkozott.

M. B.

A mezőgazdasági üzemív. Irta: mámai Kiss István. (Budapest, 1944. 44. oldal).

Szerző a Magyar Közigazgatástudományi Intézet 41. sz. kiadványaként megjelent tanulmányában röviden ismerteti a mezőgazdasági üzemviszonyok megismerésének módszereit. Rámutat az időszakonként készülő általános mezőgazdasági statisztika és az aránylag kevés üzemre terjedő számtartásstatisztikai adatgyűjtés hiányosságaira. Szerinte a mezőgazdasági üzemi áttekintés legjobb szerinti legjobb eszköze az összes mezőgazdasági üzemekről egyenként vezetett üzemív. Az üzemívekből ugyanis a közigazgatás olyan áttekintést nyerhetne, amely a mezőgazdasággal kapcsolatos intézkedéseknél nagymértékben függetlenítené az egyéni megítélésből és a személyi változásokból folyó zavaroktól. Részletesen ismerteti a Magyar Közigazgatástudományi Intézet által külföldi nyomon, de a speciális magyar viszonyok figyelembevételével szerkesztett üzemívet és vezetésének irányelveit.

Kétségtelen, hogy az üzemív bevezetése mezőgazdaságunk megismerése terén haladást jelentene, de nem helyettesíthetné a számtartásstatisztikát, hanem csak annak megelődzőjeként szerepelhetne. Hátránya, hogy az üzemív a szerző szerint megoldandó feladatoknak csak akkor tudna megfelelni, ha minden egyes üzemről készülne, ami pedig kényszer alkalmazása nélkül elképzelhetetlen. A kényszereszközök alkalmazásának következményeként pedig igen sok hamis adat kerülne az üzemívekbe.

J. J.

A magyar mezőgazdaság kísérleti és kutatóintézeteinek története és közgazdasági jelentősége. Irta: Grenzer Béla, m. kir. mezőgazdasági kísérletügyi főigazgató. A X. közigazgatási tanfolyamon tartott előadás.

A termelési folyamatban sajátos magyar viszonyaink, helyi adottságok közepette felmerülő nehézségeknek legyőzése, akadályoknak elhárítása csak tervszerű tudományos kutatással és kísérletezéssel és az így nyert megállapításoknak a gyakorlatban minél szélesebb körben elterjesztése és alkalmazása útján valósítható meg, állapítja meg Grenzer Béla tanulmányának bevezetőjében. Ezeket minden tekintetben helytálló szempontokat különösen előtérbe helyezi a mezőgazdaság fejlesztéséről szóló törvény megalkotása. Mivel a mezőgazdaságfejlesztésnek a leghatalmasabb támasza a mezőgazdasági kísérletügyi megfelelő munkát nagyon helyes volt ezt a kérdést a Közigazgatási Továbbképző Tanfolyam